

PROGRAM WYCHOWAWCZO – PROFILAKTYCZNY

Szkoły Podstawowej im. Gustawa Zielińskiego w Sikorzu

**„Dziecko chce być dobre,
Jeśli nie umie - naucz,
Jeśli nie wie – wytłumacz,
Jeśli nie może – pomóż.”**
Janusz Korczak

Rozdział 1

Wizja szkoły

§ 1

Nasza szkoła, to placówka dostosowana do zmian cywilizacyjnych, w nowoczesny sposób przygotowująca dzieci i młodzież do wyzwań, jakie stawia dorosłość. Podmiotem jej wszystkich oddziaływań jest dziecko, które pragnie nauczyć patrzeć tak, aby widziało i słuchać tak, aby słyszało. Zakładając, że każde dziecko z natury jest dobre i robi „coś” dobrze, chcemy tylko to „coś” odkryć i rozwijać. Wedle tej dewizy model absolwenta naszej szkoły, to postać, która jest:

- 1) ciekawa świata ale też krytyczna. Chętnie gromadzi wiadomości korzystając z różnych źródeł. Potrafi selekcjonować i porządkować zdobyte informacje i ocenić ich przydatność do określonego celu. Dostrzega złożoność świata, analizuje istniejące w nim zależności i związki przyczynowo – skutkowe. Stara się poszerzać swoją wiedzę. Jest aktywna umysłowo – na ogół się nie nudzi;
- 2) otwarta. Wykorzystuje możliwości, jakie stwarza mu dom i szkoła. Rozumie (choć nie znaczy to, że przyjmuje z entuzjazmem) ograniczenia wynikające z jego wieku. Chętnie i skutecznie nawiązuje kontakty, prezentując swój punkt widzenia i rozważając poglądy innych. Wie, że istnieją różne sposoby komunikowania się i bez trudu uczy się korzystania z nowoczesnych technologii komunikacyjnych. Łatwo nawiązuje współpracę z innymi ludźmi. W grupie potrafi działać zgodnie z obowiązującymi w niej zasadami;
- 3) odpowiedzialna. Stara się przewidzieć skutki swych działań, wykorzystuje wcześniejsze doświadczenia i gotowa jest ponieść niektóre konsekwencje swych czynów. Cieszy się z sukcesów. Akceptuje porażki, ale jeśli jest w stanie wytrwale i konsekwentnie szuka rozwiązań alternatywnych. Napotykając problem stara się go rozwiązać. Jeżeli trzeba – zwraca się o pomoc do osób ze swego najbliższego otoczenia i korzysta z niej. Potrafi świadomie dążyć do usprawnienia swego warsztatu pracy: wykorzystania nowych źródeł wiedzy, opanowania nowych narzędzi. Działając w grupie poczuwa się do współodpowiedzialności za efekty jej aktywności;
- 4) rozważna. Zna zagrożenia związane z życiem w swoim środowisku; modyfikuje swoje zachowanie w ich przewidywaniu. Potrafi zapewnić bezpieczeństwo sobie i innym. Postępuje zgodnie z zasadami higieny. Wskazuje stosowną aktywność fizyczną;
- 5) prawa. Rozróżnia dobre i złe uczynki, w oparciu o ogólnie obowiązujący system wartości. W swoim zachowaniu wykazuje dobre intencje;
- 6) tolerancyjna. Rozumie, że różnice między ludźmi są czymś normalnym i pożądanym. W każdym stara się dostrzec coś dobrego i zrozumieć go;
- 7) punktualna. Dotrzymuje terminów. Sprawnie posługuje się czasem planując swoje zajęcia. Szanuje czas swój i innych ludzi.

Rozdział 2 **Misja szkoły**

§2

1. Działania szkoły są ukierunkowane na dostosowanie programów nauczania do przyszłych potrzeb młodzieży, zachęcanie do wysiłku, stymulowanie kreatywności uczniów, służenie społeczności lokalnej. Dążenie do tego, aby szkoła cieszyła się uznaniem środowiska lokalnego i zaufaniem rodziców, a jej pracownicy mieli satysfakcję z wykonywanej pracy. Czynić to będziemy poprzez:
  - 1) tworzenie atmosfery przyjaźni, wzajemnej akceptacji, szacunku i bezpieczeństwa,
  - 2) dostarczanie takiej wiedzy, umiejętności i postaw społecznych, które przygotowują ucznia do życia w warunkach współczesnego świata,
  - 3) zapewnienie oferty nowoczesnej i zaspakajającej indywidualne potrzeby edukacyjne,
  - 4) stwarzanie równych szans rozwoju i realizacji swoich pasji,
  - 5) zaszczepianie wartości etyczno-moralnych właściwych dla kraju i środowiska,
  - 6) odczuwanie wrażliwości ekologicznych, kulturowych i humanitarnych,
  - 7) rozwijanie logicznego myślenia i rozróżniania dobra od zła,
  - 8) akceptowanie różnych kultur, ras i obyczajów,
  - 9) przygotowanie do nauki na wyższym poziomie kształcenia.
2. Rodzice mają odczuć wspomagającą rolę szkoły we wszystkich ich poczynaniach wychowawczych.

Rozdział 3 **Założenia programowe**

§ 3

Cele programu:

- 1) ogólne – wspieranie ucznia we wszechstronnym rozwoju, ukierunkowanym na osiągnięcie pełni dojrzałości fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej i społecznej, wzmacniane i uzupełniane przez działania z zakresu profilaktyki dzieci i młodzieży,
- 2) szczegółowe:
  - a) wykreowanie zdrowego, bezpiecznego i przyjaznego środowiska szkoły,
  - b) stworzenie warunków do zaspokojenia potrzeb biologicznych i psychicznych, takich jak np.: potrzeba bliskiego kontaktu, opieka, bezpieczeństwo, kontakty społeczne, przynależność grupowa, uznanie, aprobata, akceptacja nowych przeżyć, potrzeba poznawcza i estetyczna;
  - c) wykształcenie u uczniów postaw prorodzinnych, prospołecznych, patriotycznych i obywatelskich;
  - d) przygotowanie uczniów do rozwijania potencjału i możliwości opartych na doświadczeniach dziecka;
  - e) wspomaganie wychowanków w poznawaniu wartości i kształtowaniu umiejętności wnikania w istotę wartości, ich znaczenia w życiu człowieka oraz w wartościowaniu rzeczy i zjawisk w aspekcie aksjologicznym;
  - f) wspomaganie wychowanków w akceptacji świata wartości;
  - g) motywowanie wychowanków do wolnego wyboru właściwych wartości;
  - h) wspomaganie wychowanków w urzeczywistnianiu wartości i budowaniu właściwych struktur hierarchicznych;
  - i) wspomaganie wychowanków w dokonywaniu samooceny w aspekcie urzeczywistnianych wartości;
  - j) inspirowanie wychowanków do działań animacyjnych w środowisku społecznym w celu budowania świata wartości w coraz szerszych kręgach społecznych;
  - k) wyposażenie uczniów w umiejętności praktycznego wykorzystania wiedzy;
  - l) wyposażanie uczniów w wiedzę i umiejętności pomagających w radzeniu sobie z bezpośrednimi zagrożeniami;

- m) przygotowanie uczniów do podejmowania działań zaradczych w celu minimalizowania ewentualnych skutków zagrożeń oraz do stosowania alternatywnych sposobów funkcjonowania;
- n) wyposażenie uczniów w postawę prowadzenia zdrowego stylu życia;
- o) przygotowanie uczniów do zdobywania doświadczeń korygujących dotychczasowe urazy;
- p) wyposażenie uczniów w umiejętności korygowania zachowań, przekonań i postaw destrukcyjnych na rzecz tworzenia dobrego otoczenia społecznego.

§ 4

Treści i działania o charakterze wychowawczym skierowane są do uczniów szkoły, natomiast treści i działania o charakterze profilaktycznym dostosowane do potrzeb rozwojowych uczniów skierowane są do uczniów, nauczycieli i rodziców.

§ 5

1. Koordynatorem programu jest pedagog szkolny. Jego zadaniem jest podjęcie działań diagnostycznych dotyczących rozpoznania potrzeb szkoły w zakresie działań profilaktycznych, uzupełniających zadania wychowawcze w przypadku, gdy okażą się one niewystarczające. Ponadto podjęcie współpracy z placówkami i instytucjami wspierającymi proces wychowawczy w szkole.
2. Wychowawca jest osobą odpowiedzialną za przeniesienie i adaptację treści wychowawczych i profilaktycznych określonych w programie na grunt swojej pracy z klasą. Fundamentem działania wychowawcy powinno być rozpoznanie potencjału, potrzeb i możliwości uczniów oraz oczekiwań i potrzeb rodziców. Na tej podstawie wychowawca jest zobowiązany:
  - 1) określić szczegółowe cele wychowawcze dla danego zespołu klasowego, z uwzględnieniem zakresu treści wychowawczych realizowanych w ramach poszczególnych przedmiotów i możliwości rozwojowych uczniów odpowiednio do wieku oraz wąskiego spektrum aksjologicznego – decydującego o tożsamości klasy, np. wychowanie do prawdy, odpowiedzialności, poszanowania godności, etc.;
  - 2) opracować tematykę godzin do dyspozycji wychowawcy i zakres działań realizowanych podczas zajęć z klasą, z uwzględnieniem ważnych wydarzeń w życiu klasy;
  - 3) ustalić konkretne zadania do realizacji w danym roku szkolnym, z uwzględnieniem zaangażowania uczniów w planowanie działań i ich inicjatywy w zakresie sposobu realizacji zadań;
  - 4) ustalić w zespole nauczycieli uczących w danej klasie zakres współpracy w realizacji zadań i odpowiedzialności przypisanych konkretnym osobom, konkretne terminy realizacji określonych działań, ewentualny zakres wsparcia w realizacji zadań;
  - 5) uwzględnić udział rodziców w planowaniu pracy wychowawczej i profilaktycznej, w tym działania skierowane do rodziców i realizowane przy ich udziale;
  - 6) reagować na bieżące potrzeby uczniów i w razie konieczności modyfikować działania.

Rozdział 4

Diagnoza potrzeb, w tym analiza zasobów szkoły oraz występujących zagrożeń

§ 6

1. Diagnoza sytuacji dydaktyczno-wychowawczej w szkole została przeprowadzona z użyciem poniższych narzędzi:
  - 1) ankiet wśród trójek klasowych uczniów i rodziców;
  - 2) rozmów indywidualnych z samorządem uczniowskim i radą rodziców;
  - 3) wywiadów z nauczycielami;
  - 4) obserwacji zachowań uczniów podczas zajęć i w czasie wolnym od zajęć;
  - 5) analizy osiągnięć szkolnych;
  - 6) analizy dokumentacji z uczestnictwa w realizowanych dotychczas programach profilaktycznych w szkole i poza nią;

- 7) analizy dokumentacji szkolnej dotyczącej interwencji wychowawczej.
2. Analiza zasobów szkoły wskazuje, że:
- 1) ludzkie zasoby szkoły to:
    - a) dyrektor – sprawnie zarządzający pracą szkoły, dbający o bezpieczeństwo uczniów i klimat społeczny szkoły, sprzyjający działaniom profilaktycznym,
    - b) nauczyciele (dobrze przygotowani zawodowo, wciąż rozwijający swoje kompetencje poprzez dodatkowe doskonalenie się) – prowadzący analizę mocnych i słabych stron szkoły,
    - c) specjaliści szkolni – pedagog, psycholog, logopeda, terapeuta pedagogiczny, socjoterapeuta, oligofrenopedagogik, pielęgniarka,
    - d) szkolni realizatorzy programów profilaktycznych,
    - e) specjaliści spoza szkoły – współpracujący ze szkołą, zapewniający dostęp do poradni psychologiczno-pedagogicznej i innych placówek pomocowych,
    - f) rodzice – partnerzy w działaniach wychowawczych i profilaktycznych, zainteresowani sytuacją szkolną swoich dzieci,
    - g) wolontariusze – uczniowie, dorośli;
  - 2) materialne zasoby szkoły to:
    - a) warunki lokalowe umożliwiające organizowanie zajęć wychowawczo-profilaktycznych,
    - b) środki finansowe na realizację profilaktyki w szkole, w tym pozyskiwanie pomocy dydaktycznych,
    - c) materiały dydaktyczne – wyposażenie biblioteki szkolnej, w tym literatura fachowa, poradniki, czasopisma.

3. Diagnoza jakości funkcjonowania uczniów.

Uczniowie naszej szkoły czują się w niej bezpiecznie. Nie zauważa się przejawów nietolerancji, dyskryminacji i demoralizacji. Uczniowie prowadzą zdrowy i aktywny styl życia, pozbawiony używek. Nasi wychowankowie nastawieni są na niesienie pomocy koleżeńskiej oraz działania społeczne na rzecz szkoły i środowiska szkolnego. Mają stworzone warunki do wszechstronnego rozwoju.

Na wysoką jakość funkcjonowania uczniów w szkole ma wpływ współpraca pomiędzy uczniami, rodzicami i nauczycielami, jasne oczekiwania wobec uczniów oraz znajomość regulaminów. W szkole panuje życzliwa atmosfera oparta na wysokiej kulturze osobistej nauczycieli, uczniów i ich rodziców, wzajemnym szacunku, akceptacji, pomocy i współdziałaniu.

Na jakość funkcjonowania uczniów w szkole niewątpliwie ma wpływ baza jaką dysponuje szkoła. Architektura budynku, przestronność i jasność pomieszczeń oraz ich kolorystyka mają pozytywny wpływ na samopoczucie uczniów oraz wszystkich pracowników. Obiekt szkolny jest przystosowany dla osób niepełnosprawnych. Nie posiada barier architektonicznych. Sale dydaktyczne i gabinety specjalistów wyposażone są w nowoczesne i różnorodne pomoce dydaktyczne. W celu zwiększenia bezpieczeństwa uczniowie rozmieszczeni są na trzech kondygnacjach budynku oddzielonych przeszklonymi drzwiami: na parterze przebywają wychowankowie przedszkola, na pierwszym piętrze uczniowie klas I-III a na drugim piętrze uczniowie klas IV-VIII. W szkole znajduje się biblioteka i świetlica których czas pracy jest dostosowany do potrzeb uczniów.

4. Identyfikacja sukcesów i porażek wychowawczych i profilaktycznych szkoły.

W szkole nie zauważa się porażek wychowawczych i profilaktycznych. Zdarzają się oczywiście drobne trudności wychowawcze, jednak są one rozwiązywane na bieżąco. Uczniowie aktywnie uczestniczą w życiu szkoły i klasy, i podejmują działania na jej rzecz. Wychowankowie są otwarci na współpracę, niesienie pomocy i wsparcia potrzebującym, są tolerancyjni w stosunku do osób niepełnosprawnych. Wykazują się prawidłową postawą wobec symboli i świąt narodowych oraz prawidłową postawą społeczną. Respektują ogólnie przyjęte zasady i normy obowiązujące w szkole oraz biorą aktywny udział w kreowaniu zdrowego, bezpiecznego i przyjaznego środowiska szkoły.

Sukcesem wychowawczym szkoły jest niewątpliwie owocna i wszechstronna współpraca z rodzicami, którzy aktywnie uczestniczą w życiu szkoły podejmując działania wspierające

uczniów i nauczycieli w procesie wychowawczym, profilaktycznym i opiekuńczym. Właściwy przepływ informacji zarówno pomiędzy nauczycielami, jak i pomiędzy nauczycielami i uczniami oraz nauczycielami i rodzicami daje możliwość obrania wspólnego kierunku działań i skuteczność jego realizacji.

5. Identyfikacja skutecznych i nieskutecznych metod wychowawczych i profilaktycznych.

Z całą pewnością można stwierdzić, że metody stosowane w szkole są skuteczne. Wszystkie trudności i problemy uczniów, bez względu na ich wagę, są traktowane bardzo poważnie i na bieżąco rozwiązywane, dzieci otoczone są opieką, a gdy zachodzi taka potrzeba wsparcie kierowane jest również do rodziców dzieci. Stosowane jest indywidualne podejście do ucznia. Nauczyciele odwołują się do mocnych stron uczniów i poczucia wartości. Rozmowy wychowawcze podejmowane z uczniami na bieżąco zmuszają dzieci do refleksji i zmiany zachowania.

Uczniowie mają możliwość rozwoju poprzez udział w zajęciach dodatkowych uwzględniających ich zainteresowania i potrzeby. Uczestniczą w wycieczkach o charakterze wychowawczo-profilaktycznym. Biorą udział w zajęciach oraz warsztatach, na których realizowane są treści wychowawcze i profilaktyczne. Podejmują działania związane z akcjami, kampaniami i konkursami o tematyce profilaktycznej. Uczniowie czynnie uczestniczą w apelach, uroczystościach szkolnych oraz wszelkich działaniach integrujących całe środowisko. Poza tym wiele uczniów działa w organizacjach szkolnych, których celami nadrzędnymi jest ofiarne niesienie pomocy, bezinteresowność oraz podejmowanie działań na rzecz innych.

6. Identyfikacja potrzeb rozwojowych nauczycieli.

Nauczyciele pracujący w szkole posiadają odpowiednie kwalifikacje do prowadzonych zajęć, w wielu przypadkach nawet kilku. Nieustannie korzystają z wszelkich form doskonalenia zewnętrznego i wewnętrznego, aby sprostać nowym edukacyjnym wyzwaniom i osiągać sukcesy w procesie kształcenia i wychowania dzieci. Doskonale potrafią ze sobą współpracować i wymieniać się doświadczeniami. Systematycznie analizują własną pracę, poszukują trafnych i skutecznych metod i form kształcenia, prawidłowo rozpoznają potrzeby szkoły w zakresie dodatkowych kwalifikacji i chętnie je podnoszą.

7. Identyfikacja źródeł zewnętrznego wsparcia wychowawczego i profilaktycznego.

Szkoła niezmiennie od wielu lat współpracuje z organizacjami i instytucjami działającymi w środowisku lokalnym, w sposób przynoszący obopólne korzyści. Wśród nich ważne miejsce zajmuje: Urząd Gminy w Brudzeniu Dużym, GOPS, GKRPA, Policja, OSP w Sikorzu, Zarząd Parków Krajobrazowych, Leśnictwo w Sikorzu, Ośrodek Zdrowia w Sikorzu i Brudzeniu Dużym, Publiczna Biblioteka w Brudzeniu Dużym. Znacząca jest również współpraca z instytucjami zewnętrznymi jak: poradnie specjalistyczne, wyższe uczelnie, Hufiec ZHP „Mazowsze” w Płocku, MSCDN, Towarzystwo Naukowe Płockie, Biblioteka Pedagogiczna w Płocku, PKO Bank Polski, LOP, PCK, Powiatowa Inspekcja Sanitarna w Płocku. Każda z nich zajmuje ważne miejsce w życiu szkoły, wspiera jej działania, wpływa na jakość świadczonych usług, również pod względem wychowawczym jak i profilaktycznym,

8. Identyfikacja sfer rozwoju ucznia:

- 1) fizyczna - ukierunkowana na zdobycie przez ucznia wiedzy i umiejętności z zakresu zdrowego stylu życia i podejmowania zachowań prozdrowotnych;
- 2) psychiczna - ukierunkowana na bezpieczeństwo oraz profilaktykę zachowań ryzykownych;
- 3) społeczna - ukierunkowana na kształtowanie właściwych postaw społecznych;
- 4) aksjologiczna - ukierunkowana na zdobycie konstruktywnego i stabilnego systemu wartości, norm i wzorów zachowań;
- 5) edukacyjna – ukierunkowanej na wspomaganie rozwoju każdego ucznia, stosownie do jego potrzeb i możliwości.

9. Analiza zagrożeń.

Identyfikacja niepokojących objawów w dwóch obszarach tj. naruszania dyscypliny szkolnej oraz zagrożeń w środowisku uczniowskim przyniosła zadawalające rezultaty. Okazało się, że nie ma rażących, czy celowych przejawów naruszania szkolnej dyscypliny. Nie stwierdzono również zagrożeń uzależnieniem, demoralizacją, poniżaniem czy molestowaniem.

Określenie problemów występujących w szkole – w chwili obecnej pojedynczy uczeń ma kłopoty emocjonalne, niechętnie stosuje się do ogólnie przyjętych norm społecznych – jest objęty pomocą specjalistów, nawiązana jest ścisła współpraca z rodziną dziecka, podjęte zostało specjalistyczne leczenie.

10. Zalecenia do programu wychowawczo – profilaktycznego szkoły.

Przeprowadzona diagnoza potrzeb szkoły pozwala stwierdzić, że dotychczasowe działania w zakresie treści wychowawczych i profilaktycznych były skuteczne i przyniosły oczekiwane rezultaty, zatem należy w tworzonym programie wykorzystać dobre i sprawdzone praktyki i realizować je w kolejnych latach.

Rozdział 5 Strategia wychowawczo – profilaktyczna szkoły

§ 7

Zadania, treści i czas realizacji programu.

Zadania	Treści	Klasa	Termin realizacji
OBSZAR: ZDROWIE – edukacja zdrowotna			
Kształtowanie nawyków zdrowotnych oraz wdrażanie uczniów do dbania o własne zdrowie fizyczne i psychiczne.	Zdrowy styl życia i działania z tym związane. Zasady zdrowego odżywiania. Wpływ rodzajów i sposobu spożywania posiłków na stan naszego zdrowia. Szkodliwość niektórych produktów, w tym napojów o zwiększonej zawartości cukrów i barwników oraz produktów o zwiększonej zawartości soli i tłuszczu. Ubiór, a pora roku lub pogoda. Higiena osobista ciała i odzieży	I- VIII	cały rok szkol.
Kształcenie nawyku dbania o prawidłową sylwetkę – zapobieganie wadom postawy.	Zapoznanie z zasadami odpowiedniego korzystania z ławek, krzeseł i tornistrów	IX	
Przyswojenie szeroko rozumianej wiedzy na temat odporności, wytrwałości, hartu.	Poznanie dyscyplin sportowych i zasad zdrowej rywalizacji. Idea igrzysk olimpijskich i widowisk sportowych. Aktywność fizyczna w życiu człowieka.	I- VIII	cały rok szkolny
Nabycie podstawowej wiedzy na temat stresu.	Zapoznanie z oznakami stresu. Znaczenie pozytywnego myślenia dla dobrej energii organizmu. Poznanie metod relaksacji.	I- VIII	
Nabycie umiejętności gromadzenia i porządkowania wiedzy o sobie oraz wskazanie konieczności ciągłego rozwoju psychomotorycznego.	Ciało człowieka i jego potrzeby. Tworzenie obrazu własnej osoby poprzez świadomość mocnych i słabych stron oraz znajomość cech osobowości. Sposoby pokonywania słabości oraz akceptowanie ograniczeń i niedoskonałości. Aktywny sportowo i higieniczny tryb życia gwarantem dobrego samopoczucia i efektywnej pracy.	V- VIII	cały rok szkolny
Kształtowanie postawy proaktywnej, w której uczeń przejmuje inicjatywę i odpowiedzialność za swoje działania i decyzje.	Wyznaczanie celów krótko i długoterminowych. Ustalanie priorytetów według kryteriów ważności i pilności.	VII- VIII	
OBSZAR: RELACJE- kształtowanie postaw społecznych			
Integrowanie dzieci ze środowiskiem klasowym i szkolnym. Wdrażanie do czynnego uczestnictwa w życiu szkoły.	Atmosfera sprzyjająca zacieśnieniu więzi ze szkołą. Przypominanie zasad zachowania i funkcjonowania w klasie i w szkole.	I- VIII	cały rok szkolny
Kształtowanie umiejętności właściwego nawiązywania kontaktów interpersonalnych,	Prawdomówność i otwartość jako podstawa w przyjaźni i współpracy w grupie.		cały rok szkolny

prawdomówności i otwartości.			
Integrowanie środowiska szkolnego oraz przeciwdziałanie wszelkim przejawom dyskryminacji.	Poznanie kultur i zwyczajów innych narodów, grup społecznych i etnicznych. Poznanie pojęcia dyskryminacji i przemocy. Akceptacja i tolerancja odmiennych zachowań.		
Wyrabianie nawyków tworzenia i kultywowania tradycji szkoły.	Zapoznanie z tradycjami szkoły oraz możliwościami ich tworzenia.		
Rozwijanie wrażliwości i wyrabianie szacunku wobec osób słabiej się uczących, niepełnosprawnych, upośledzonych, biednych i młodszych.	Potrzeby innych też są ważne. Poznanie sposobów pomocy koleżeńskiej. Rozumienie innych jako wyznacznik efektywnej współpracy.		
Kształtowanie postaw tolerancji wobec przekonań religijnych, narodowych i obyczajowych.	Inność jako typowa cecha ludzka.	II-VIII	
Poznanie kultury regionu i wyrabianie szacunku do niej.	Poznanie życia kulturalnego regionu i jego tradycji.		
Kształcenie umiejętności właściwej komunikacji stanowiącej podstawę współdziałania.	Określenie zasad wzajemnego komunikowania się. Sposoby porozumiewania się: dialog, dyskusja, negocjacje, mediacje. Wyrażanie własnych potrzeb, opinii, przekonań i poglądów w dążeniu do bycia sobą.	III-VIII	
Kształtowanie umiejętności zachowania własnej autonomii oraz asertywności bez szkody dla innych.	Odważne i taktowne wyrażanie swojego zdania na dany temat.		
Kształtowanie postaw patriotycznych i przygotowanie uczniów do życia w demokratycznym społeczeństwie.	Symbolle narodowe i religijne w życiu każdego człowieka. Przypomnienie podstawowych wiadomości na temat praw i obowiązków ucznia – obywatela.	I-VIII	
	Poznanie procedur demokratycznych i instytucji sprawujących władzę. Zapoznanie z podstawowymi aktami prawnymi /Konstytucja RP, Karta Praw Człowieka, Deklaracja Praw Dziecka	IV-VIII	
Budowanie i rozwijanie pozytywnych relacji społecznych oraz wspieranie prawidłowego rozwoju osobowości uczniów.	Zasady i reguły postępowania w relacjach społecznych. Wolność i jej różne rozumienie, autorytety i wzory osobowe. Podejmowanie działalności samorządowej. Wolontariat. Dostrzeganie pozytywnych aspektów działania zespołowego poprzez docenianie różnic zdań, wiedzy i doświadczeń. Doskonalenie siebie jako jednostki w różnych grupach społecznych.		
OBSZAR: KULTURA – wartości, normy i wzory zachowań			
Przestrzeganie praw i obowiązków ucznia oraz respektowanie praw drugiego człowieka.	Przypominanie praw i obowiązków ucznia.	I-VIII	IX X
Kształtowanie szacunku dla języka ojczystego.	Mój język świadczy o mnie - ukazanie kontrastu między językiem wulgarnym a poprawną polszczyzną.		cały rok szkolny
Kształtowanie odpowiedniej postawy oraz wdrażanie uczniów do kulturalnego zachowania się w relacjach z innymi.	Podmiotowość i godność człowieka. Rola emocji w życiu człowieka i ich wpływ na ludzkie zachowania. Przyjmowanie odpowiedzialności za siebie. Analiza własnych zachowań. Zasady tolerancji wobec innych ludzi. Znajomość różnic kulturowych jako pomoc w kontakcie z przedstawicielami innych narodowości.		
Uczenie szacunku dla starszych i rówieśników.	Każdy bez względu na wiek zasługuje na nasz szacunek.		
Uświadomienie potrzeby	Szkoła jest dla nas a jej mienie i wizerunek jest naszym wspólnym		

stosowania się do zasad, norm i reguł obowiązujących w środowisku szkolnym.	dobrem, o który musimy dbać. Zapoznanie (przypomnienie) regulaminu i zasad zachowania obowiązujących w szkole. Wyjaśnienie prawdziwego znaczenia własnych zachowań oraz ich przyczyn i konsekwencji.		
Rozwijanie osobowości ucznia w wymiarze moralno-etycznym.	Znaczenie wartości i norm moralno-etycznych w rozwoju osobowości.		
Kształtowanie umiejętności dokonywania wyboru pomiędzy dobrem a złem	Sposoby odróżniania dobra od zła. Wydawanie sądów i opinii w odniesieniu do zjawisk społecznych.	IV-VIII	
Rozwijanie szacunku dla kultury i dorobku narodowego oraz kształtowanie potrzeby uczestnictwa w kulturze.	Zasady właściwego zachowania się z uwzględnieniem sytuacji i miejsca.		
OBSZAR: BEZPIECZEŃSTWO – profilaktyka zachowań ryzykownych (problemowych)			
Kształtowanie umiejętności zastępowania agresji konstruktywnymi sposobami reagowania.	Sztuka panowania nad swoimi emocjami. Poznanie sposobów radzenia sobie z własną i cudzą agresją. Umiejętność wskazania błędów w postępowaniu innych. Rodzaje przemocy fizycznej i psychicznej. Sposoby reagowanie na wszelkie przejawy przemocy. Rozumienie, dlaczego agresja prowokuje agresję. Rozwiązywanie konfliktów drogą negocjacji i mediacji.	I-VIII	cały rok szkolny
Uczenie zachowania się w sytuacjach trudnych.	Poznanie zagrożeń społecznych, które wymagają zwrócenia się o pomoc. Sposoby rozwiązywania problemów.		
Wdrażanie do zachowania bezpieczeństwa na terenie szkoły oraz w drodze do i ze szkoły.	Poznanie podstawowych zasad bezpiecznego funkcjonowania w szkole i poza nią.		
Rozwijanie umiejętności troski o własne bezpieczeństwo w relacjach z innymi.	Zasada ograniczonego zaufania w kontaktach z nieznanymi. Analiza wpływu nastawienia do siebie i innych na motywację do podejmowania różnorodnych zachowań.		
Kształtowanie umiejętności w zakresie prawidłowego funkcjonowania w środowisku cyfrowym.	Środki elektronicznej komunikacji: komputer, telefon komórkowy – korzyści i zagrożenia (cyberprzemoc). Rozsądne korzystanie z urządzeń elektronicznych. Nabieranie dystansu do reklam medialnych. Rozpoznawanie symptomów uzależnienia od komputera i Internetu.		
Właściwe wykorzystywanie czasu wolnego.	Poznanie sposobów aktywnego spędzania czasu. Zasady właściwej organizacji zajęć w ciągu dnia.		
Uświadamianie niebezpieczeństwa związanego z zażywaniem używek.	Alkohol, tytoń, narkotyki, dopalacze, substancje zastępcze jako realne zagrożenie zdrowia i życia. Rodzaje i mechanizmy uzależnień. Objawy zatrucia środkami odurzającymi. Funkcjonowanie ludzkiego organizmu i jego potrzeby. Umiejętność rozpoznawania odczuć przeżywanych w sytuacjach trudnych oraz radzenia sobie z problemami. Budowanie postaw asertywnych, umacnianie poczucia własnej wartości.		
Kształtowanie świadomej rezygnacji z kontaktów z patologicznymi grupami rówieśniczymi.	Znaczenie grupy rówieśniczej. Cechy dobrego kolegi, prawdziwego przyjaciela. Rozumienie przyjaźni w życiu człowieka.		

Uczenie rozpoznawania dobra i zła w sytuacjach codziennych i odpowiedniego reagowania na nie.	Umiejętność sprawiedliwego oceniania czynów własnych i cudzych. Poznanie sposobów reagowania na złe zachowania innych. Poznanie sposobów radzenia sobie z wpływem wywieranym przez rówieśników. Poszerzanie wiedzy z zakresu prawa dotyczącego postępowania w sprawach nieletnich.		
Rozwiązywanie kryzysów rozwojowych i życiowych uczniów związanych z przemocą w rodzinie czy wyjazdem rodziców za granicę.	Rola i wartość rodziny w życiu człowieka. Dostrzeganie relacji panujących w rodzinie. Formy przemocy w rodzinie. Podstawowe prawa człowieka. Różnica pomiędzy złym a dobrym dotykiem. Zachowanie ostrożności w kontaktach z nieznanymi.		
Pokazanie sposobów i działań pozyskiwania i werbowania nowych członków do sekt religijnych.	Sekty religijne, jako realne zagrożenie. Mechanizmy nacisku grupowego. Gospodarowanie czasem wolnym. Rozwijanie pasji.	VII- VIII	
OBSZAR: EDUKACJA – wspomaganie rozwoju uczniów			
Zdobywanie wiedzy na miarę swoich możliwości.	Poznanie oferty zajęć dodatkowych, w tym wynikających z pomocy psychologiczno-pedagogicznej.	I- VIII	cały rok szkolny
Wspomaganie uczniów mających kłopoty w nauce i zachowaniu.	Wiem do kogo się zwrócić o pomoc. Pomoc koleżeńska.		
Rozbudzanie zainteresowań uczniów.	Dostrzeganie swoich mocnych stron. Każdy z nas jest zdolny – jak właściwie ocenić swoje możliwości i umiejętności. Atmosfera sprzyjająca samorozwojowi – jak ją stworzyć?		
Zdobywanie umiejętności przyswajania wiedzy.	Poznanie sposobów samodzielnego korzystania z różnych źródeł informacji.	II- VIII	
Wyrabianie szacunku wobec pracy, jej wartości i obowiązków z nią związanych.	Praktyczne wykorzystanie wiedzy. Poznawanie różnych zawodów. Poznawanie procesów wytwarzania przedmiotów użytkowych i produktów.		
Rozwijanie ambicji i potrzeby ciągłego rozwoju oraz doskonalenia.	Wytrwałość w dążeniu do wyznaczonych celów. Budowanie wiary w siebie.	IV- VIII	

§ 8

1. Edukacja wczesnoszkolna obejmuje pierwsze trzy lata nauki dziecka w szkole i ma za zadanie stopniowo przygotować dziecko do uczestnictwa w życiu społeczności szkolnej i środowiska lokalnego, a w dalszej perspektywie – do pełnoprawnego uczestnictwa w życiu społecznym.
2. Cele wychowania i sposób ich realizacji w niższych klasach szkoły podstawowej muszą być dostosowane do indywidualnych możliwości intelektualnych, emocjonalnych, społecznych i zdrowotnych dziecka będącego w młodszym wieku szkolnym.
3. Zakres wiadomości i umiejętności, jakimi ma dysponować uczeń kończący klasę III szkoły podstawowej oraz postaw, które ma przejawiać, ustalono tak, aby nauczyciel mógł organizować odpowiednie sytuacje dydaktyczno-wychowawcze w przeciętnych warunkach edukacyjnych. Jest to ważne założenie, gdyż wiadomości, umiejętności i postawy ukształtowane w klasach I–III szkoły podstawowej stanowią bazę i punkt wyjścia do prowadzenia procesu wychowawczo-profilaktycznego na dalszych etapach kształcenia.
4. Realizacja celów wychowania i profilaktyki na I etapie kształcenia powinna być tak zorganizowana, aby wszyscy uczniowie, niezależnie od poziomu ich rozwoju psychofizycznego, mieli możliwość zrozumienia podstawowych procesów społecznych zachodzących w najbliższym i dalszym otoczeniu oraz przejawiania adekwatnego do danej sytuacji zachowania.

§ 9

Podsystemy do programów klasowych:

- 1) ważne wydarzenia obchodzone corocznie w szkole: rozpoczęcie i zakończenie roku szkolnego, pasowanie na ucznia, Sprzątanie Świata, pasowanie na czytelnika, Święto Pieczonego Ziemniaka, Dzień Edukacji Narodowej i Dzień Patrona, Święto Niepodległości, Konstytucja 3 Maja, mikołajki, Jasełka, Dzień Chłopaka i Dzień Kobiet, tradycje wielkanocne, Dzień Ziemi,
- 2) uroczystości środowiskowe i regionalne: choinka noworoczna, festiwal piosenki dziecięcej, festyn rodzinny, Aktywniej po zdrowie,
- 3) programy delegowane przez zewnętrzne instytucje: Ogólnopolski Program Profilaktyki Zdrowotnej „Problem z głowy”, Program edukacji antytytoniowej dla uczniów klas I-III szkół podstawowych „Nie pal przy mnie proszę”; Program profilaktyki palenia tytoniu dla uczniów starszych klas szkoły podstawowej i gimnazjum „Znajdź właściwe rozwiązanie”, „Dziecko bezpieczne w rodzinie i w szkole”;
- 4) konkursy tematyczne,
- 5) zawody sportowe.

§ 10

Metody pracy - wskazane metody aktywizujące np. багаж, który zabieram ze sobą; negatywy i pozytywy, wąż oceny, metoda śniegowej kuli, wizualizacja, praca w kręgu i rundka, drama, prace plastyczne, aktywność muzyczna, zabawy i gry i inne.

§ 11

Formy działań wychowawczych i profilaktycznych.

- 1) zajęcia lekcyjne i pozalekcyjne, w tym świetlicowe;
- 2) godziny z wychowawcą;
- 3) zajęcia z pedagogiem i psychologiem szkolnym;
- 4) warsztaty np. z pielęgniarką, policjantem;
- 5) spotkania z rodzicami;
- 6) konkursy;
- 7) wycieczki, obozy, biwaki itp.

Rozdział 6 Zakończenie

§ 12

1. Program wychowawczo - profilaktyczny szkoły ma charakter otwarty, co oznacza, że może być w każdej chwili uzupełniany o treści, wynikające z bieżących potrzeb, bądź delegacje podmiotów zewnętrznych.
2. Program jest corocznie oceniany i poddawany pod dyskusję Rady Pedagogicznej i Rady Rodziców, celem określenia jego skuteczności i dostosowania zawartych w nim treści do rzeczywistych potrzeb uczniów, poprzedzonych szczegółową diagnozą środowiska szkolnego i domowego dziecka.
3. Ocena skuteczności programu polega na:
  - 1) opracowaniu narzędzi monitorowania i ewaluacji;
  - 2) przeprowadzeniu ewaluacji programu;
  - 3) opracowaniu procedury informowania o wynikach ewaluacji programu;
  - 4) wprowadzeniu zmian.
4. Oceny dokonuje koordynator programu we współpracy z wychowawcami klas.

Załączniki:

- 1) regulamin postępowania w sytuacjach kryzysowych w szkole;
- 2) procedury związane z chorobami dzieci;
- 3) procedura postępowania w przypadkach nagłych zachorowań, wypadków oraz zaistnienia konieczności udzielenia pierwszej pomocy uczniom.

REGULAMIN
postępowania w sytuacjach kryzysowych w szkole

1. Każdy pracownik szkoły ma obowiązek:
  - 1) zareagowania w sytuacji trudnej wychowawczo z udziałem uczniów w celu jej przerwania;
  - 2) udzielenia pierwszej pomocy osobom poszkodowanym i w razie potrzeby wezwania pogotowia;
  - 3) odseparowania sprawcy sytuacji kryzysowej od ofiary lub w razie potrzeby od pozostałych uczniów;
  - 4) niezwłocznego poinformowania dyrektora szkoły o zaistniałej sytuacji.
2. W razie potrzeby dyrektor wzywa Policję, w szczególności, gdy uczeń przejawia objawy demoralizacji, popełnił czyn zabroniony, używa alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, może przy sobie posiadać przedmioty niebezpieczne lub należące do innych osób, dobro ucznia jest zagrożone, a świadczy o tym brak kontaktu rodziców ze szkołą lub zaniedbywanie ucznia przez rodziców.
3. Dyrektor wyznacza osobę lub osoby odpowiedzialne za ustalenie świadków, sprawcy i przebiegu zdarzenia, zabezpieczenie miejsca zdarzenia przed dostępem osób nieupoważnionych oraz udokumentowania podjętych czynności, w szczególności w formie notatki służbowej.
4. Wychowawca klasy lub inna wyznaczona przez dyrektora osoba niezwłocznie powiadamiają o zdarzeniu rodziców ofiary oraz sprawcy sytuacji trudnej wychowawczo, ustalają sposób udzielenia uczniowi pomocy oraz ewentualną konieczność wcześniejszego odebrania ucznia ze szkoły oraz wzywają rodziców sprawcy do szkoły w celu przeprowadzenia rozmowy o sytuacji trudnej wychowawczo. Osoba odpowiedzialna sporządza notatkę służbową na okoliczność przeprowadzonych rozmów i dokonanych ustaleń.
5. Po wyjaśnieniu sytuacji trudnej wychowawczo i ustaleniu sprawstwa ucznia, dyrektor lub inna upoważniona osoba stosują wobec ucznia środki wychowawcze lub sankcję przewidzianą w statucie szkoły oraz informują o jej zastosowaniu rodziców ucznia poprzez wpis w ustalonej szkole formie lub kontakt z rodzicem.
6. W razie potrzeby wychowawca klasy informuje rodziców ucznia będącego sprawcą lub ofiarą sytuacji trudnej wychowawczo o możliwościach skorzystania z pomocy psychologiczno – pedagogicznej w szkole lub poza szkołą.
7. Wychowawca klasy monitoruje skuteczność środków wychowawczych lub sankcji zastosowanej wobec ucznia oraz informuje o spostrzeżeniach dyrektora i rodziców ucznia.
8. Dyrektor omawia na posiedzeniu rady pedagogicznej o sytuacji trudnej wychowawczo, jej skutkach, zastosowanych środkach zmierzających do jej wyjaśnienia i ewentualnie ukarania ucznia, proponowanych rozwiązaniach zmierzających do poprawy bezpieczeństwa w szkole.
9. Dyrektor rozważa potrzebę zawiadomienia sądu rodzinnego o sytuacji trudnej wychowawczo z udziałem ucznia, w szczególności, gdy uczeń przejawia objawy demoralizacji, popełnił czyn zabroniony, używa alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, gdy zastosowane środki wychowawcze lub sankcje nie skutkują odpowiednią poprawą zachowania ucznia, dobro ucznia jest zagrożone, a świadczy o tym brak kontaktu rodziców ze szkołą lub zaniedbywanie ucznia przez rodziców.

.....
(podpis dyrektora)

PROCEDURY ZWIĄZANE Z CHOROBYMI DZIECI
Procedury zostały zatwierdzone przez Radę Pedagogiczną w dniu 29.09.2017r

Procedura nr 1
podawania leków dzieciom przez nauczycieli/pracowników

Podstawa prawna: zgodnie ze stanowiskiem Ministerstwa Zdrowia (29.10.2010r, 20.01.2011r), stanowiskiem Ministra Edukacji Narodowej (0405.2010r, 20.01.2011r, stanowiskiem pełnomocnika Rządu ds. równego traktowania (18.04.2011r.) i in. leki można podawać dzieciom przewlekle chorym uczęszczającym do szkoły.

1. Nauczyciel/pracownik szkoły może podać leki w szczególnie uzasadnionych przypadkach (dziecko z chorobą przewlekłą) na podstawie pisemnego upoważnienia rodziców – wzór nr 1, po wcześniejszym wyrażeniu przez nauczyciela/pracownika zgody na piśmie - wzór nr 2.
2. Nauczyciel/pracownik szkoły ma prawo odmówić podawania leków dzieciom przewlekle chorym, ponieważ nie ma uprawnień zawodowych do podawania leków dzieciom przewlekle chorym.
3. Rodzice zobowiązani są do dostarczenia zaświadczenia lekarskiego, które określa:
  - a) rozpoznanie choroby przewlekłej,
  - b) nazwę leku, dawkę, częstotliwość podawania i okres leczenia.
4. Lek dostarczony do placówki musi być w oryginalnym opakowaniu i otwarty dopiero w obecności nauczyciela/pracownika szkoły podającego lek.
5. Leki muszą być przechowywane w miejscu niedostępnym dla uczniów.
6. Podawanie leków uczniom odnotowywane jest w rejestrze podawanych leków, opatrzone imieniem i nazwiskiem dziecka, nazwą podawanego leku, dawką, datą, godziną i podpisem osoby podającej lek. Rejestr podawania leków jest przechowywany w sekretariacie szkoły.
7. W przypadku, gdy rodzic poda jakiś lek swojemu dziecku na terenie szkoły, zobligowany jest do poinformowania o tym nauczyciela i wpisania do zeszytu dziecka informacji o podaniu lekarstwa.
8. Poza przypadkiem podawania leków dzieciom przewlekle chorym, nauczyciele nie podają leków w innych sytuacjach, np. leków przeciwbólowych, syropów, witamin, antybiotyków itp.

Procedura nr 2
postępowania podczas wystąpienia napadu drgawek

1. Padaczka jest to choroba, której istotą są napady padaczkowe z towarzyszącymi im zmianami czynności bioelektrycznej mózgu. Istnieje wiele rodzajów i stopni nasilenia padaczki, różnią się one ciężkością i odstępami czasowymi między napadami. Napady padaczkowe związane są z niekontrolowanymi wyładowaniami elektrycznymi w mózgu.
2. Objawy:
  - 1) mały napad padaczkowy (petit mal), polega na krótkim zaniku świadomości np. nieruchome wpatrywanie się w jeden punkt;
  - 2) duży napad padaczkowy (grand mal) najczęściej charakteryzuje się objawami:
    - a) w fazie I trwającej od 20 do 30 sekund: chory odczuwa różnego rodzaju zaburzenia ze strony zmysłów np. zapachy, barwne zjawiska, brzęczenie, dzwonienie, nieprzyjemne zapachy; następuje utrata przytomności –chory pada, czasami wydaje głośny krzyk, wszystkie mięśnie się kurczą, ciało jest wyprężone, występuje bezdech, gałki oczne zwrócone są ku górze, źrenice rozszerzone (brak reakcji na światło), sinica twarzy, może nastąpić przygryzienie języka,
    - b) w fazie II trwającej około 2 minut: występują drgawki kloniczne, chory ślini się, na ustach pojawia się piana, może dojść do mimowolnego oddania moczu, skurcze powoli uspokajają się, chory zaczyna głęboko oddychać, ustępuje sinica, powraca

świadomość, chory zapada w sen padaczkowy. Okres napadu i stanu padaczkowego objęty jest niepamięcią.

3. Stan padaczkowy – szczególnie groźna postać padaczki polegająca na szeregu następujących jeden po drugim napadów padaczkowych.
4. Częściowe ogniskowe napady padaczkowe występują pod postacią:
  - 1) zaburzeń czuciowych – drętwienia, błyski świetlne;
  - 2) zaburzeń psychicznych.
5. Algorytm postępowania w przypadku wystąpienia napadu padaczki:
  - 1) zabezpiecz poszkodowanego przed upadkiem na ziemię i urazami, jeśli jest to możliwe;
  - 2) oceń bezpieczeństwo własne i poszkodowanego;
  - 3) usuń z otoczenia poszkodowanego przedmioty, które mogą prowadzić do skaleczeń i urazów;
  - 4) udroźnij drogi oddechowe i równocześnie zabezpiecz głowę poszkodowanego przed możliwością urazów;
  - 5) nie wkładaj niczego do ust poszkodowanego;
  - 6) nie powstrzymuj części ciała, które ulegają skurczom, aby nie doprowadzić do uszkodzeń w zakresie układu mięśniowo-kostnego;
  - 7) rozluźnij ubrania wokół szyi poszkodowanego i obserwuj go;
  - 8) po ustąpieniu drgawek ułóż poszkodowanego w pozycji bezpiecznej;
  - 9) regularnie kontroluj stan przytomności i oddechu poszkodowanego;
  - 10) zabezpiecz poszkodowanego przed utratą ciepła – okryj kocem;
  - 11) uspokój poszkodowanego, ponieważ po napadzie może być zdezorientowany;
  - 12) wezwij pogotowie ratunkowe w następujących przypadkach:
    - a) wystąpił pierwszy w życiu napad drgawek,
    - b) drgawki trwają dłużej niż 5 minut lub powracają,
    - c) poszkodowany ma problemy z oddychaniem,
    - d) poszkodowany uznał urazu,
    - e) po ustąpieniu drgawek poszkodowany pozostaje nieprzytomny lub splatany dłużej niż przez 5 minut;
  - 13) o zaistniałym zdarzeniu nauczyciel powiadamia niezwłocznie wychowawcę, dyrektora szkoły i rodziców/prawnych opiekunów ucznia.

Procedura nr 3 postępowania z dzieckiem chorym na cukrzycę

1. Cukrzyca to grupa chorób metabolicznych charakteryzujących się **hiperglikemią** (wysoki poziom glukozy we krwi), wynikających z defektu wydzielania i/lub działania insuliny (jedyny hormon powodujący obniżenie poziomu glukozy we krwi).
2. **Hipoglikemia** (niedocukrzenie) – jest to niebezpieczna sytuacja, która wymaga natychmiastowego działania. Niedocukrzenie to krytyczny spadek poziomu glukozy we krwi, który stwarza realne zagrożenie dla organizmu. O hipoglikemii mówimy wtedy, gdy poziom cukru we krwi spadnie poniżej 60mg/dl.
3. **Objawy hipoglikemii:** bladość skóry, nadmierna potliwość, drżenie rąk, ból głowy, ból brzucha, tachykardia (szybkie bicie serca), uczucie silnego głodu lub wstręt do jedzenia, osłabienie, zmęczenie, problemy z koncentracją, niemożność skupienia się i zapamiętania, chwiejność emocjonalna, nadpobudliwość, niepokój, nietypowe dla dziecka zachowanie/nagła zmiana nastroju, napady agresji lub wesołkowatość przypominająca stan upojenia alkoholowego, ziewanie/senność, zaburzenia mowy, widzenia i równowagi, zmiana charakteru pisma, dziecko staje się niegrzeczne, a nawet agresywne, dziecko nielogicznie odpowiada na zadawane pytania, kontakt dziecka z otoczeniem jest utrudniony lub uczeń traci przytomność (śpiączka), drgawki.
Zapytaj rodziców dziecka chorego na cukrzycę typu 1, o najczęściej występujące u niego objawy hipoglikemii.
4. Jak postępować przy podejrzeniu hipoglikemii?:

- 1) hipoglikemia lekka (dziecko jest przytomne, w pełnym kontakcie, współpracuje z nami, spełnia polecenia):
  - a) oznaczyć glikemię na glukometrze (potwierdzić niedocukrzenie),
  - b) podać węglowodany proste: 5 – 10 gramów (najszybciej poziom cukru we krwi podniesie ½ szklanki coca-coli lub soku owocowego, 3 kostki cukru rozpuszczonego w ½ szklanki wody lub herbaty, glukoza w tabletkach lub w płynie, miód) – to bardzo ważne, gdyż rozpuszczona glukoza zacznie się już wchłaniać ze śluzówki jamy ustnej i szybko podniesie poziom glikozy we krwi,
  - c) zawsze należy ponownie oznaczyć glikemię po 10 -15 minutach, aby upewnić się, że nasze działania były skuteczne i poziom glikemii podnosi się. Jeżeli wartości glikemii się podnoszą, można dziecku podać kanapkę (węglowodany złożone) lub przyspieszyć spożycie planowanego na później posiłku oraz ograniczyć aktywność fizyczną,
  - d) zawsze należy dążyć do ustalenia przyczyn niedocukrzenia;
- 2) hipoglikemia średnio-ciężka (dziecko ma częściowe zaburzenia świadomości, pozostaje w ograniczonym kontakcie z nami). W tym stanie bezwzględnie konieczna jest pomoc osoby drugiej. postępowanie podobne do opisanej wyżej:
  - a) oznaczyć glikemię (potwierdzić niedocukrzenie). Jeżeli jesteś pewny, że dziecko może połykać – podaj dziecku do picia płyn o dużym stężeniu cukru np. 3 – 5 kostek cukru rozpuszczone w ½ szklanki wody, coca-cola, sok owocowy,
  - b) jeżeli dziecko nie może połykać – postępuj tak jak w przypadku hipoglikemii ciężkiej;
- 3) hipoglikemia ciężka (dziecko jest nieprzytomne, nie ma żadnego kontaktu, nie reaguje na żadne bodźce, może mieć drgawki):
  - a) nie wolno podawać niczego do picia ani do jedzenia do ust,
  - b) należy ułożyć dziecko na boku i wstrzyknąć domięśniowo glukon. Zastrzyk z glukonem może podać pielęgniarka szkolna, ale możesz sam to zrobić – jest to zastrzyk ratujący życie,
  - c) wezwać pogotowie ratunkowe,
  - d) skontaktować się z rodzicami dziecka,
  - e) po podaniu glukonu dziecko powinno odzyskać przytomność po kilkunastu minutach. Glukon to hormon wytwarzany u każdego człowieka w komórkach alfa w trzustce. Przeciwnie do insuliny, w wyniku jego działania dochodzi do wzrostu stężenia glukozy we krwi,
  - f) dopiero, gdy dziecko odzyska przytomność i będzie w dobrym kontakcie można mu podać węglowodany doustnie (sok, coca-coal, tabletki glukozy).
- 4) dziecko z cukrzycą odnalezione nieprzytomne – z niewiadomych przyczyn – zawsze trzeba traktować, że ma ciężkie niedocukrzenie i postępować jak powyżej;
- 5) dziecko nie może podejmować wysiłku fizycznego, dopóki wszystkie objawy hipoglikemii nie ustąpią.
5. Hiperglikemia - jest to druga z niebezpiecznych sytuacji dotyczących leczenia dziecka z cukrzycą typu 1. Bardzo wysoki poziom glukozy we krwi utrzymujący się przez dłuższy czas, może doprowadzić do rozwoju kwasicy cukrzycowej, która jest stanem bezpośredniego zagrożenia życia.
6. Objawy hiperglikemii: wzmożone pragnienie (polidypsja) oraz potrzeba częstego oddawania moczu (poliuria), rozdrażnienie, zaburzenia koncentracji, złe samopoczucie. Jeśli dodatkowo dołączy się ból głowy, ból brzucha, nudności i wymioty, ciężki oddech (tzw. oddech kwasyczny), może to świadczyć o rozwoju kwasicy cukrzycowej.
7. Jak postępować – bezzwłocznie:
  - 1) zbadać poziom glukozy we krwi;
  - 2) skontaktować się z pielęgniarką oraz rodzicami;
  - 3) w przypadku znacznej glikemii podać insulinę, uzupełniać płyny i samokontrolować się;
    - a) jeżeli poziom glukozy we krwi wynosi więcej niż 250 mg% uczeń powinien otrzymać dodatkową dawkę insuliny, tak zwaną dawkę korekcyjną, w celu obniżenia zbyt wysokiego poziomu glukozy. Ilość insuliny, którą należy podać w celu obniżenia poziomu glukozy jest indywidualna dla każdego chorego dziecka. Rodzice powinni

przekazać wychowawcy pisemną informację na ten temat. Sposób podania insuliny jest zależny od metody leczenia. Dziecko leczone przy pomocy wstrzykiwaczy – poda insulinę penem (podskórna iniekcja), dziecko leczone przy pomocy pompy – poda insulinę poprzez wciśnięcie odpowiednich przycisków znajdujących się na pompie. Małe dzieci wymagają wtedy szczególnej kontroli, sprawdzenia czy wprowadziły odpowiednią dawkę insuliny,

- b) uzupełnianie płynów i samokontrola – dziecko powinno dużo pić (ilość płynów zależy od wieku), przeciętne 1 litr w okresie 1,5 – 2 godzin. Najlepszym płynem jest niegazowana woda mineralna. Należy także zbadać mocz na obecność cukromoczu i ketonurii. Po okresie około 1 godziny od podania korekcyjnej dawki insuliny należy dokonać kontrolnego pomiaru glikemii (stężenie glukozy powinno zacząć się obniżać). W razie stwierdzenia hiperglikemii dziecko nie powinno jeść, dopóki poziom glikemii nie obniży się (na skutek podanej dawki korekcyjnej);
- 4) w każdym przypadku zawsze wzywamy pogotowie ratunkowe i zawiadamiamy rodziców dziecka.

Wzór 1

**Zgoda nauczyciela/pracownika szkoły
na podawanie leków dziecku z chorobą przewlekłą**

Ja, niżej podpisana/y .....
(imię i nazwisko nauczyciela/pracownika szkoły)
wyrażam zgodę na podawanie dziecku .....
(imię i nazwisko dziecka)
leku (nazwa leku, dawka, częstotliwość podawania/godzina, okres leczenia) .....
.....
.....

Oświadczam, że zostałam/em poinstruowana/y o sposobie podania leku (wykonania czynności medycznej).

.....
(podpis nauczyciela/pracownika szkoły)

Wzór 2

**Upoważnienie rodziców/prawnych opiekunów
do podawania leków dziecku z chorobą przewlekłą**

Ja, niżej podpisana/y .....
(imię i nazwisko rodzica/prawnego opiekuna)
upoważniam Pana/ią .....
(imię i nazwisko nauczyciela/pracownika szkoły)
do podawania mojemu dziecku .....
(imię i nazwisko dziecka)
leku (nazwa leku, dawka, częstotliwość podawania/godzina, okres leczenia) .....
.....
.....

Do upoważnienia dołączam aktualne zaświadczenie lekarskie o konieczności podawania

.....
(podpis nauczyciela/pracownika szkoły)

Rejestr podawania leków

Imię i nazwisko dziecka	Nazwa podawanego leku	Dawka	Data i godzina podania leku	Podpisy osób upoważnionych do podawania leku

PROCEDURA
postępowania w przypadkach nagłych zachorowań, wypadków
oraz zaistnienia konieczności udzielenia pierwszej pomocy uczniom

Zachorowania uczniów

§1

1. Rodzice zobowiązani są przysyłać do szkoły dzieci zdrowe;
  - 1) wychowawca ma prawo poprosić rodzica o dostarczenie zaświadczenia lekarskiego o braku przeciwwskazań do uczęszczania dziecka do szkoły, w przypadkach budzących jego wątpliwości;
  - 2) w sytuacji nagłego pogorszenia się stanu zdrowia dziecka podczas pobytu w szkole, nauczyciel lub dyrektor poinformuje rodziców o jego stanie, a rodzice są zobowiązani do niezwłocznego odebrania dziecka ze szkoły i zapewnienia mu opieki medycznej.
2. Rodzice mają obowiązek zgłaszania wszelkich poważnych dolegliwości dziecka i udzielania wyczerpujących informacji na ten temat. Alergie pokarmowe, wziewne należy zgłaszać pisemnie, dołączając zaświadczenie lekarskie.
3. W szkole nie mogą być stosowane wobec dzieci żadne zabiegi lekarskie, jak również podawane lekarstwa, poza udzielaniem pomocy w nagłych wypadkach.
4. W sytuacjach nagłych, gdy stan zdrowia dziecka wymaga natychmiastowej interwencji lekarskiej, osoba odpowiednio przeszkolona w szkole udziela pierwszej pomocy przedmedycznej, a nauczyciel lub dyrektor wzywa karetkę pogotowia z równoczesnym powiadomieniem rodziców. Dziecko zostaje powierzone opiece lekarskiej – lekarzowi/ratownikowi medycznemu z karetki pogotowia – i do czasu przybycia rodzica czy innej wskazanej przez rodziców osoby, pozostaje w obecności nauczyciela, który towarzyszy dziecku.

Wypadki uczniów

§2

1. Za wypadek uczniowski uważa się zdarzenie nagłe, wywołane przyczyną zewnętrzną, powodujące uraz lub śmierć, które zdarzyło się na terenie szkoły lub podczas zajęć organizowanych przez szkołę poza jej terenem.
2. Każdy nauczyciel lub pracownik niepedagogiczny szkoły, który powziął wiadomość o wypadku:
  - 1) niezwłocznie zapewnia poszkodowanemu uczniowi opiekę, w szczególności sprowadzając fachową pomoc medyczną, a w miarę możliwości udzielając poszkodowanemu pierwszej pomocy;
  - 2) powiadamia dyrektora szkoły lub osobę upoważnioną, w razie nieobecności dyrektora;
  - 3) uniemożliwia zmiany na miejscu wypadku. Dokonywanie zmian na miejscu wypadku jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy zachodzi konieczność ratowania osób lub mienia albo zapobieżenia grożącemu niebezpieczeństwu.
3. O wypadku ucznia dyrektor szkoły, wychowawca lub nauczyciel opiekujący się uczniem zawiadamia niezwłocznie:
  - 1) rodziców poszkodowanego;
  - 2) pracownika służby bhp;
  - 3) prokuratora i kuratora oświaty – w razie zaistniałego wypadku śmiertelnego, ciężkiego i zbiorowego;
  - 4) inspektora sanitarnego – gdy do wypadku doszło w wyniku zatrucia.
4. Dyrektor lub inny pracownik, po zapewnieniu bezpieczeństwa uczniowi, podejmuje kolejne czynności zgodnie z przepisami prawa.